

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSOS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

Alapította : DR. BOROS GYÖRGY.

Törvénytörési bejegyzési szám: 128.
(Kolozsvári tvsz. 484—1939. sz. iratcs.)

Felelős szerkesztő és kiadó: **BENCZÉDI PÁL.**
Kolozsvár, Kossuth Lajos-utca 12. II. em. 22. ajtó.

A nagy sorsváltozás.

Szeptember hava csodálatos nagy változásnak az ideje nemzetünk történetében. Olaszország és Németország hatalmas vezérei augusztus hó 30-án Bécsben döntöttek a magyar-román kérdésben. E döntés szerint Keletmagyarország és Erdély egy tekintélyes része visszakerült az anyaországhoz, Szent István koronájához. Szeptember hónap közepéig a magyar honvédek mindenütt elfoglalták azokat a területeket, melyeket a bécsi döntés a magyaroknak ítelt.

Leírhatatlan az a tiszta, benső öröm, amely a magyar szíveket érte a honvédek bevonulásával. Tollunk gyenge annak a túlaradó öröm- és boldogságnak leírására, mikor kitűzhetjük a háromszínű nemzeti lobogót és megláttuk a magyar vitézeket. A nyugati magyar határtól egészen a csiki havasokig csak egy érzés, egy gondolat vezetett: Áldott legyen az Isten, aki megengedte érnünk a diadalmas boldogságnak azt a nagy napját, áldott legyen Horthy Miklós Magyarország kormányzója, áldottak legyenek azok a baráti vezérek, akik lehetővé tették a véráldozat nélküli diadalt, áldott legyen a hadsereg, amely nekünk a békét és a biztonságot elhozta!

A nagy boldogság és öröm mellett nem maradhattak el a mély-séges fájdalom könnyei sem. Úgy látszik, az isteni Gondviselésnek úgy tetszett, hogy a fájdalom zokogásai is szerepet játszanak az öröm és boldogság fölemelő óráiban. A bécsi határozatnak nem sikerült olyan határt megállapítania, hogy minden magyar a mi területünkre kerüljön. Azonban a napi események ellenére is hisszük és reméljük, hogy a két ország között olyan léghöz közeledik ki, hogy a magyar és román nemzet fiai megértik egymást és a sorsszerű egymásra utalt-

ságot s a megvont határok nem fogják elválasztani azokat, akik egy nyelvet beszélnek és ugyanazon történelmi hagyományoknak a lefűteményesei.

A nagy sorsfordulásnak sok nevezetes ünnepe volt különböző helyeken. Mélységben, lelkiekben mindenik felejthetlen és fontos. Történelmi szempontból mégis csak a kolozsvári volt a legfontosabb, mert Erdély fővárosában soha olyan kitörő lelkesedéssel, olyan nagy tömeg sohasem ünnepelt, mint eme nagy történelmi pillanatokban. Egyházunk természetesen részt vett ezekben az ünnepeken, teljes szívvel és lélekkel, az egyházi egyesületek különböző tagozatai képviselőivel. Szeptember 11-én, a honvédség bevonulásának feledhetetlen ünnepén, és szept. 15-én Kormányzó Urunk Ófűméltóságának magas látogatása gyönyörű ünnepén a még mindig gyöngyölködő püspök urunk őfűméltósága helyett Dr. Kiss Elek egyházi főjegyző úr, mint püspökhelyettes tartott magasszárnyalású, erőteljes, eszmékben gazdag üdvözlő beszédet. Az első ünnepély alkalmával az Unitárius Nűegylet is szóhoz jutott Dr. Mikó Lőrincné őnagysága által, aki a Nűegylet üdvözlétét tolmácsolta szép beszéddel.

A Dr. Kiss Elek püspökhelyes úr két beszédét közöljük.

Dr. Kiss Elek főjegyző, püspökhelyettes beszédei a nagy történelmi sorsfordulón.

A honvédek üdvözlése 1940 szeptember 11-én.

Az unitárius egyház nevében és képviselőtében állók itt, hogy üdvözlöjsem a honvédeket.

— A világ élete kialakulóban, fejlődőben van.

— *A magyarok napja az égen felfelé emelkedik, arany sugaraival megvilágítja és bearanyozza a magyar Szent Koronát. Az ezeréves Szent Korona fénye rávetődik a Kárpátokra, amelyeken belől biztos tudattal és nyugodt sietséggel felvonulnak a magyar honvédek.*

— *Ez a fény behatol minden magyar szívbe, megdicsőít minden magyar lelket s általuk épül a hon.*

Mi a hon?

Ez a hon, testvéreim, az anyaföld, a haza mellett gyermekeink bölcsője, szűlőink háza, őseink temetője, iskolánk, templomunk, egyházunk, testvéreink, néptársaink, kultúránk, művelődésünk, vallásunk, erkölcsünk, szívünk, lelkünk, reményünk, eszményeink, munkánk és imádságunk: egyszóval minden, ami létesíti, fejlődí a nemzeti és emberi életünket.

E honnak védői vagytok ti, honvédek s mi e hont ezennel védelmetekbe ajánljuk.

— *Mi védük e hont két évtizeden át, amely idő küzdelmeiben és eredményeiben nemzetünk történetében felér két évszázad dal. E nemes küzdelmek alatt sok hűséges magyar szív kialudt s ezernyi magyar szempilla csukódott le örök pihenőre, abban a remény-*

VITÉZ NAGYBÁNYAI HORTHY MIKLÓS.
MAGYARORSZÁG KORMÁNYZÓJA.

ben, hogy a mai nap elérkezik. E pillanatban mind itt vannak ők s részt vesznek a magyar megújulásban, a magyar nemzeti élet fejlesztésében.

Nincsen szívünkben bosszúvágy, az evangélium a mi fegyverünk, a szeretet hatalma örök reményünk.

Vegyétek át e honnak védelmét, hogy mi, Unitárius Egyház, a küzdelmekben megizmosodjunk, a gyötrelmekben megfeszítulva, egész erőnkkel élhessünk valláserkölcsi és kulturális hivatásunkban. Órizzétek a végeket s hol híveink zöme él, ne feledjétek el a székelyeket, akiknél e földön nincs Istennek drágább népe.

Úgy teljesítsétek szent hivatásotokat, hogy e munkának melegétől áttüzesedjék azoknak lelke, akiknek e pillanatban nem lehetnek részesei a mai nagy boldogságnak, s helyükön küzdenek, egy szebb, egy jobb, egy szentebb jövőért.

Most pedig, akik itt vagyunk Erdély fővárosában, egy szívvel kiáltjuk: éljen a honvédség parancsnoka, éljenek a honvédek, éljen a Kormányzó Úr őfőméltósága, éljen a magyarok dicső hona, éljen a világ legnagyobb szervezője Hitler és a lángeszű akarat megtestesítője Mussolini.

* * *

A főméltóságú Kormányzó Úr üdvözlése szeptember 15-én.

Főméltóságú Kormányzó Úr!

Drága Édesatyánk!

A Magyar Unitárius Egyház nevében üdvözlöm főméltóságodat. Lelkem túlaradó szeretettel üdvözli főméltóságodban a magyar hazát egész küzdelmes múltjával és dicső jövőjével együtt: Álmos, Árpád, Szent István birodalmát s Golgoták árán fejlődésnek lendült drága honunkat.

Elhoztam a 400 éves prófétai martir-sorsot élő Unitárius Egyház üdvözlését, Kolozsváron született vallásalapító első püspökünk, a martir-halált halt Dávid Ferenc és nagy utódainak szellemében, a jézusi, isteni és emberszeretet valóraválásainak állandó művelésével és örök hirdetésével. Elhoztam egyházi intézményeink, iskoláink, templomaink, hűséges és lángolólelkű magyar és kiváló székely híveink üdvözlését.

— Mélységes a mi fájdalmunk és együttérzésünk az új határokon kívül maradt híveinkkel. Hiszünk és remélünk és akik felszabadultunk a 22 éves küzdelemben, megizmosodott szívünket és törhetetlen akaratunkat állítjuk a magyar jövő hűséges és hivatalos szolgálatába.

— Egy szívvel kiáltjuk: éljen Magyarország Atyja és Kormányzója családjával együtt, éljen a világrendező Németország és nagy vezére Hitler, éljen a dicső olasz hon és a prófétai lelkű Duce, Mussolini!

Miatyánk, ki vagy a mennyekben, áldd meg a magyart örökkön-örökké. Ámen.

Az imádság gyógyító hatása.*)

1826-ban a kolozsvári református Kollégium betűivel nyomva adták ki *Szentábrahám*-nak „Sokféle szükségseinkhez alkalmazott könyörgések” címén 352 oldalas imakönyvét. Az igen szép nyelvezeten megírott 144 könyörgés között egynéhány idegorvosi szempontból is figyelmet kelt fel. Az ideges tünetek elmulasztását, a felzaklatott idegzetű ember lelki állapotára megnyugvást, csillapodást kérő imák arra mutatnak, hogy *Szentábrahám* korában is éltek, talán elég sokan, ideges, az életben sok szenvedést tűrő, megnyugvást kereső egyének a unitárius hívek között. Vallásukért, vagy a sorstól másképpen üldözött emberek bensejéből fakadó fohászoknak ad szárnyakat és kifejezést több könyörgés.

A XXVII. könyörgésben az álmából felserkenő, nemcsak végtelen, de látszólag megszokott álmatlansága megszüntetését kéri.

Évezredek óta ismeretes az álmatlanság okozta szenvedés, mikor a testi és lelki fáradtságok kipihenése hiányzik, az álom nem hoz felüdülést. Sokszor látjuk, hogy az álmatlan éjszaka után fáradt ember fejfájással, kábultsággal, tördöttséggel, nyomott hangulattal és munkakészség nélkül, idegesen kísérli meg napi munkáját elvégezni. Az orvosok altatószereket, gyógymódokat használnak fel az álmatlanság elmulasztására. Sokszor fordult elő ilyenkor a gyógyszer megszokása, ami különösen olyankor ártalmas, ha idült mérgezés (morfium, ópiumkészítmények) következményeivel jár. Az álmatlanság miatt beteg lélekre sugallás, akár autosuggestio, akár idegen sugallás sokszor többet ér a gyógyszer anyagi hatásánál. *Szentábrahám* szavaival a fel-felébredő így fohászodik: „... mostan is felébredvén ditsérlek, hogy eddig tsendes és bátorságos nyugodalmat engedted. Továbbra is esetéd éjszakában légy világosságom, idvességem és Pásztorom, hogy se a setétségnek fejedelme a Sátán lelkemnek, se a gonosz emberek temnek s javaimnak, ne árthassanak; ujjtsd továbbra is testemet tsendes álommal, vigyázz mellettem, míg az álom által nyugszom és mikor békességgel, tsendességgel virrasztasz a következő napon, akkor lelki örömmel a te ditséretedre kezdjem az én napomat”. — Az éjszakai nyugodalom után felülvélve, friss erővel óhajtja folytatni munkáját.

A házas életben a nem összeillő házastársak egymásnak keserítik meg együtt töltött idejüket. Az idegorvos sokszor segít gyógykezelésével, de olykor főleg a lelkiületre hatással. Az imádságos könyvnek meg van erre is az orvossága. A „Háborán élő Házastársak” könyörgése szépen mutatja, miképpen tud a helyes belátású fél további fűrhető, vagy esetleg boldog családi életet élni, ha magát megerősíti Istenben való bizodalmaival: „... én reám nehéz házi keresztet bótatóttál, mivel olyan Házastársal engedted öszve szerkeztetésemet e nyomoroságos világban, ki inkább vagyon terhelhetésemre, mint segít

*) Az Unitárius Értesítő szept. havi számbából vettük át e kiválóan érdekes cikket.

ségemre, kitől több szomorúságom, mint örömem vagyon; gyakorta meghasonlanak sziveink, háborgunk, mely előttem utálatos, emberek előtt gyalázatos, magunknak kárhozatos“. — Nem zúgolódik ezért a könyörgő, de kéri Istent, hogy — „tekintsd meg az én inségemet, és az én szívemnek nagy háboruságát, vétkes szókra, tselekedetekre, veszekedésekre ne bocsáss engemet, taníts hallgatásra és engedelmességre . . . taníts meg, hadd tudjak az időre és alkalmatosságokra vigyázni, és ért-hessem, mit, mikor, és mit kelljen szólni és tselekedni, ne adhjak a hábo-ruságra ujj alkalmatosságot, hanem magam alkalmaztatásával az én Társa-mat megnyerjem, a te parantsolataidnak utjaira térítsem“, — Kéri, hogy a békességes életre térítse az Úr. Ha nem lehetne változtatni a helyzetet, erőt adjon a csapás viselésére, gyermekeinek rossz példával ne lehes-sen kárára.

A CXX. könyörgés az égiháború idejében mutatkozó félelem megnyilvánulását érdekesen jellemzi. Az idegyógyászok astrophobiá-nak nevezik a villámlástól és az égiháborútól való erős félelmet. A könyörgés igen szép szavakban és gondolatokban bővelkedve kéri a vihar elmúlását, annak csendesülését és a károk helyett hasznát a földre: „... ki szállítod a szeleket a te Tárházadból, az ő rejtek helyeiből, a felhőket a földnek határaitól felköltöd, azokon, mint sze-kéren jársz, és mikor megszagatod, a te nyilaid széjjel futnak; kijö-nek a' záporok, égiháborúk, jég-essők, villámlások, mennydörgések, szélvészek, mint kész szolgáid, 's egy szempillantásban akaratodat végbe-viszik; szállasz, és azonnal megindulnak a hegyek, a' föld meg-rendül; a vizek megzavarodnak; a' Tengernek habjai megháborodnak; felemelkednek a' kősziklák; az Épületek meghasadoznak. Az Úr mennydörgésének szava letöri és össze-rontja a' Tzedrus-fákat, meg-rendíti a Libanus hegyét; megreszketteti a' pusztákat; szerez Özön-vizeket, hogy azok elborítsák a földet; rettenetes tsatogással tüzzel lángoló mennyütő köveket, kénköves essőket bocsát az Égből, busu-lásának idején mutogatja az ő karjának erejét, kibotsátja a' forgó-szelet haragjában az embereknek, a barmoknak megemésztésére és az épületeknek elrontására. Oh erős ítéletű Isten! ki ne rettegne, mikor így mutogatod a hatalmadat? Még a' szigetek is ingadoznak; a hegyek füstölögnek; a' vadak féltekben idétlent fajzanak; a' földnek hatalmas Királyi a' te kemény tekinteted előtt elolvadnak és semikké lesznek. Hát mi bűnös fiaid, leányaid, hol maradunk-meg, mikor perbe szállítasz? Ime, szívem' rettegésével hallom, a' te Mennydör-gésednek szavát, irtózással nézem a' te villámásodnak a világát, lelkem megháborodott bűneim előttem forognak; szünjék-meg fel-lobbant haragod, ítéletednek rettentő nyilait fogd-meg; az Égnek háboruit tsendesítsd-meg, s' ne emészs-meg engemet, a' hozzám tar-tozókat, javaimat, mezeinket, Városainkat, Falunkat, Felebarátainkat; hanem irgalmasságodból tarts-meg minket és a' te áldásaidat. Ha ezek-kel nem rettentesz, és nem emésztesz-is, elhitem győzhetetlen nagy erődöt, azért ily' nehéz tsapásoddal ne tégy köztünk és körülöttem szomoru példát; hanem inkább rejts-el ólfalmadnak szárnyai alá, kö-nyűrülj megfélemlt bűnös fiaidon, leányaidon ingyen való kegyel-mességekéből“.

Az imádságban igen szép gondolatokkal élénk idézett képből a megrémült, magábaszálló, a legrosszabbra elkészülő félénk ember jelenik meg. Oltalmat, menekülést keres, önmagába néz, meglátja hibáit, bűneit, megtér.

Bizonyára sokakat megvigasztaltak és felemeltek a könyörgések és gyenge idegzetű emberek gyógyulását segítették elő.

Dr. Zsakó István.

—•••—

Gálfalvi Samu.
1878—1940.

A székelykeresztúri unitárius főgimnázium 1940. szeptember hó 30-án temette el nagy halottját: Gálfalvi Samut — az intézetnek egykori kiváló tanárát és érdemes igazgatóját. 39 évvel ezelőtt állott ennek az intézetnek, akkor még V. osztályú algimnáziumnak szolgálatába. Fényesebb kilátások és jobb elhelyezkedési lehetőségek dacára, — idehozta őt az unitárius egyház szeretete, hogy itt szülőföldjén legyen a magyar-unitárius kultúrának művelője.

Nevelői működését, a régi épületben kezdette meg, abban az intézetben, mely tépett szárnyaival megjárta már a dicsőség útját s megvívta a magyar kultúrának sok diadalmas csatáját. Ennek komor falai között sokat álmodozott egy szebb, egy újabb kultúrpalota felől. S íme vágyainak álma valóra vált, mert ravatalát egy ragyogó, a szivárvány minden színében pompázó büszke pantheon zárta magába. Ennek verőfényes derűjében tanított a magyar haza összeomlásáig s 1920-ban az impériumváltozás kezdetén, a legválságosabb pillanatban vette kezébe a kormányपालcát, hogy az intézet hanykódó hajóját a veszes hullámokon átvezesse a biztos révpartba.

32 évig volt ennek az intézetnek tanára, 13 évig igazgatója s közben a haza védelmében 6 évig frontharcos főhadnagyi minőségben.

Mint *tanár*: éles szemével meglátta az élet törvényét, finom lelkével megérezte az ifjúság szükségletét s csodálatos bölcsességgel vezette őket az értelem, a munka és a becsület ösvényén.

Tanári hivatását úgy fogta fel, hogy a tanár jó lelkében, nemesen érző szívében, nevelői hivatásának hű teljesítésében van a gyermek élete, jövője, a társadalom üdve, boldogsága, az ezeréves haza örökélete.

Mint kiváló nevelő és pedagógus: alkatrésze, munkása, előmozdítója volt a magyar nemzeti organizmus sikerének, örömének s most hamvaiból való új föltámadásának.

Mint hitvallásos felekezeti iskolának tanára: az unitárius múlt festői rajzával szeretni tanította egyházát és a hazát, ösztönt adott az ifjú törekvésnek s minden gyermek lelkében ápolta azt a szent harmóniát, mely a kultúra teljes kifejlődéséhez s az örök boldogság eljövéséhez szükséges.

Mint *igazgató*: nyugodt, jóságos modorával, sokirányú, átfogó

tudásával, finom adminisztratív érzékével szigorú, de igazságos fegyelmező erejével a tanári karban nyugalmat, az ifjúság között megértő, bizakodó reményt fakasztott, s az intézetet állandóan szellemi nivón tartva, ezíránt a nagyközönségben jóakarató érdeklődést, anyagi és erkölcsi támogatást váltott ki,

Igazgatása alatt mi tanárok egyek voltunk iskolánk közügyeinek szeretetében és egyek abból a hitünkből fakadó kötelességünknek érzésében és munkájában, hogy ez az összetartó őserő — a biztos unitárius jövőendő.

Gálfalvi Samu. (1878—1940).

erős esztét és egészséges érzületét odaállította a munka mezejére.

Mint barát: a fehérasztal mellett fölmelegítette lelkeinket, föl-villanyozta kedélyvilágunkat, sokaknak szerzett vidulást és lelki emelkedést s a viharzó lelkek vágyainak szárnyas szavakat adott.

A társadalmi életben mindig fény volt előtte: fény, mely világított, melegített, vigasztalt, biztatott és hitet erősített.

A családi élet utáni vágy is mindig élt lelkében. E tekintetben a hajnal fénye többször ragyogott feléje, de a boldogság napvilága sohasem tudta ráhínteni sugarait. Pedig gondos családapa lett volna belőle, mert harminckétévi tanári s nyolcévi betegségének ideje alatt is a gyermekek iránti gondoskodásának állandó jelét adta.

Évmegnyitó és évzáró beszédeiben gyűjtött szellemeknek szikráival, lánglelkének izzó fényével s az ifjúság arcára minden alkalommal kicsalta a lelkesedés pírját.

Csodálatos nyelvérzékével, imponáló föllépésével és magatartásával bámulat tárgya volt a román inspektorok előtt s az életnek még egy-egy önfeledt pillanatában is parancsoló tekintély az ifjúság előtt.

Tanári és igazgatói ketős működését teljes odaadással fáradhatatlanul végezte. Tette ezt azért, mert a Gondviselés kezébe adta a munka lázát, az életnek kedvét, az életnek kacagó örömét, az életnek káprázatát és melegét. Ezért sohse nézte a tettek és cselekvések sokaságát, hanem lelki erőinek önfeláldozó készségét, meleg szívének szeretetét, meggyőződésének erejét, férfi lelkének energiáját,

Pár héttel ezelőtt elhalványult, alig érthető hangon sokszor sugta fülembe: „Bárcsak addig élnek, míg újra magyarok leszünk.“ Mikor közöltem vele a rádióhírt, hogy újra szabad léget szívunk, újra ránk sütött a fényes napsugár, újra feltámadtunk, újra szabad magyarok lettünk: arca mosolyra derült s erőtlen, reszkető kezei tapsviharba törtek ki. Reá háromnapi szenvedés után meghalt.

A főgimnázium előcsarnkában ravataloztuk fel s onnan temettük el általános nagy részvét mellett, mint az intézet nagy halottját. Nevét alapítvánnyal örökítjük meg.

Gálfalvi Samu, drága barátom! pihenj csendesen az új magyar haza földjében. Emlékedet szívünk szeretetével karoljuk át, lelkedet lelkünk továbbra is úgy csókolja, mint a napsugár ahogy csókolja a földet s lényedben örökre meg fogjuk őrizni a „szép lelkek sajátosságának lehelletét“: a szíves előzékenységet, a nemes béketúrést, a szelid nyugalmat s az emberbaráti szeretetet. *Dr. Szolga Ferenc.*

Szabó József.

A két Homoródvölgyének népe őszinte részvéttel kísérte utolsó útjára aug. 19-én homoródszentpáli Szabó Józsefet, ki 58 éves korában váratlanul hunyt el. Szabó József, mint jómódú és szorgalmas kigazda éveken át a Homoródszentpáli gyülekezet presbitere és gondnoka, s az ottani szövetkezeteknek önzetlenül és fáradhatatlanul működő igazgatósági tagja volt. Mindenkit tisztelő egyénisége és mindenkiel szemben előzékeny modora a szövetkezeti ügyeknek sok pártolót szerzett. Alig volt község Udvarhelymegyének ebben a negyedében, honnan pár barátja ne lett volna a temetésén. Adjon az ég nekünk Szabó Józsefhez hasonló lelkületű, önzetlen, munkás embereket. Pihenése legyen csendes. Emléke legyen áldott.

Bágyoni Csegezi Márton,

ny. vasúti felügyelő, unitárius egyházi tanácsos, az arany érdemkereszt, a vitézségi érem szalagon és a hadiékitményes vöröskereszt érdemjel tulajdonosa, életének 74-ik évében, szeptember 30-án hosszas, de türelemmel viselt szenvedés után — az Úrban csendesen elszenderült. A magyar becsület és igazság nemes harcosa volt. Példaképe a derék hivatalnoknak, akinek se szívéhez, se kezéhez szenny nem tapadhat. Megérdemelte, hogy magyar hant domboruljon meggyötört porsátorra fölött. Halálát özvegye, négy gyermeke, unokája és nagyszámú rokonság gyászolja.

* * *

Lapzártakor vettük a szomorú hírt, hogy *Bartók Géza* polgárdii lelkész meghalt. Jövő számban megemlékezünk róla.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI KÖZLEMÉNYEK.

Az Egyházi Képviselő Tanács intézkedései az új határokkal kapcsolatosan. Az Unitárius Egyház Képviselő Tanács kimondotta, hogy az egyházi szervezeti törvény szerinti kormányzási jogát az egyház valamennyi egyházközségére és intézményére nézve mindaddig gyakorolja, amíg ennek lehetősége meglesz; az ezutáni időre pedig ideiglenesen úgy intézkedett, hogy dr. Gál Miklós egyházi főgondnokot megbízta azzal, hogy az E. K. Tanács tagjai közül az új határokon túl maradókat — kiegészítve őket a felsőfehéreköri felügyelőgondnokával — a szükséges intézkedéseket megtegye. Egyházi részről az elnöki teendőkkal az említett időre ideiglenesen megbízta Árkosi Tamás egyházi közügyigazgató, tordaaranyosköri esperest. Az egyházi főhatóság alkalmazottjait felhívja és utasítja arra, hogy maradjanak mostani állásaikban, az újonnan kinevezettek pedig foglalják el állásaikat, végezzék kötelességeiket, intsék nyugalomra és önfegyelemre híveinket.

1519—1940. sz. körrendelet.

Tisztelendő Esperes Úr!

Tisztelendő Lelkész Úr!

Fenti sz. alatt szeptember 3-án kibocsátott köriratunkra hivatkozással felhívjuk az új határokon túl maradó egyházkörök vezetőit, hogy abban az esetben, ha az érintkezésük az egyházi főhatósággal, vagy egyes egyházközségeknek az eddigi esperesi hivatalaikkal lehetetlenné válnék, akkor forduljanak hivatalos ügyekben tordai lelkész afiához címezve dr. Gál Miklós e. főgondnok úrhoz. A felekezeti iskoláink folytassák működésüket; a Minerva kiadóvállalat már egy nagy számlítványt Nagyenyedre küldött a felekezeti iskolák részére szükséges tankönyvekből, amiket a nagyenyedi esperes-lelkész afia útján az ottani református központtól haphatnak meg. A felsőfehéri kör esperese egyházközségével együtt ezen egyházkörtől az új határmegvonással elszakadván, mihely az érintkezés közte és egyházköre közt lehetetlenné válik, teendőit a körü jegyző: ürmösi lelkész afia vegye át. Kolozsvár, 1939. szeptember 5. *Dr. Varga Béla*, püspök. *Dr. Mikó Lőrinc*, egyházi titkár.

A magyarországi Unitárius Egyházi Igazgató Tanács fontos határozata. A magyarországi Unitárius Egyház Igazgató Tanács, mint Alkotmányozó Testület 1940. évi szeptember hó 8-án tartott ülésében azt az egyhangú határozatot hozta, hogy eltekint attól, hogy önálló törvényeket alkosson s az ősi unitárius anyaszentegyház keretei között folytatja tovább életét. Ezt a határozatot a Kormányzó Úr őfőméltóságának is tisztelettel bejelentette, megköszönve kegyes jóindulatát, mellyel törvényalkotásra engedélyt adott. Az elnökség ezt a határozatot a kolozsvári egyházi főhatóságnak bejelentette. Az E. K. Tanács még nem tarthatott ülést, de bizonyosra vesszük, hogy nagy örömmel és szeretettel veszi tudomásul a Duna-Tiszamenti egyházkör visszacsatlakozását. Az ezzel összefüggő kérdésekről az őszi Főtanács fog dönteni.

Kimutatás azokról az unitárius egyházközségekről, amelyek az új határon túl, Romániában maradtak: *I. A Kolozsdobokai egyházkörből:* 1. Nagyenyed. 1938 évi lélekszám szórványokkal együtt 906. 2. Temesvár-Arad. Lélekszám 137+83. 3. Magyarszovát, felekezeti iskolával, egy tanítóval, a második tanerő beállítása iránti kérését a minisztérium még végleg nem intézte el. Lélekszám 1135. *II. Aranyostordai egyházkörből:* 1. Abrudbánya. Lélekszám 93. A minisztériumhoz betervezett bejelentett szórványokkal együtt 300-on felül. 5. Alsófelsőszentmihály, felekezeti iskolával, eddig egy tanerővel, most második tanerő is engedélyezve van. Lélekszám 743. 6. Alsójára. Lélekszám 407. 7. Aranyosrákos. Új felekezeti iskola felállításához a minisztérium elvben hozzájárult. Lélekszám 671. 8. Bágyon. Új felekezeti iskola felállításához a minisztérium elvben hozzájárult. Lélekszám 857. 9. Csegez. Lélekszám 268. 10. Komjászeg. Új felekezeti iskola engedélyezése folyamatban, az inspektor közelebbi másodszori kiszállásáról felvett kedvező jegyzőkönyv alapján. Lélekszám 230. 11. Kövend. Lélekszám 889. 12. Lupény-Vulkán. Lélekszám 400. Új felekezeti iskola engedélyezve. 13. Mészkö. Felekezeti iskola egy tanerővel. Lélekszám 384. 14. Petrosény. Új felekezeti iskola engedélyezve. Lélekszám 687. 15. Sinfalva. Lélekszám 434. 16. Szind. Nyilvánossági jog nélküli felekezeti iskola, egy tanerővel. Lélekszám 105. 17. Torda. Lélekszám 2160. 18. Tordatúr. Lélekszám 313. 19. Toroczkó. Lélekszám 1118. 20. Toroczkószentgyörgy. Lélekszám 960. 21. Várfalva. Lélekszám 856. 22. Verespatak. Lélekszám 263. 23. Aranyosgyéres. Lélekszám 475. *III. Küküllői egyházkör:* 24. Ádamos. Új felekezeti iskola engedélyezve van. Lélekszám 757. 25. Bethlenszentmiklós. Felekezeti iskolával, egy tanerővel. Lélekszám 491. 26. Désfalva. Lélekszám 357. 27. Dicsőszentmárton. Felekezeti iskolával, 2 tanerővel. Lélekszám 994. 28. Harangláb. Felekezeti iskolával, egy tanerővel. Lélekszám 138. 29. Küküllődombó. Felekezeti iskolával, 3 tanerővel. Lélekszám 962. 30. Küküllőszéplak. Lélekszám 209. 31. Magyarsáros, felekezeti iskolával, 2 tanerővel, a harmadik most engedélyeztetett. Lélekszám 885. 32. Magyarszentbenedek. Lélekszám 129. 33. Medgyes. Lélekszám 527. 34. Erzsébetváros. Lélekszám 95. 35. Szőkefalva. Lélekszám 224. *IV. Marosi egyházkörből:* 36. Mezőségi körlelkészség egy része. Összlélekszám volt 386. *V. Székelykeresztúri egyházkörből:* 37. Pipe. Lélekszám 336. 38. Sárd. Lélekszám 166. 39. Magyarzsákod. Lélekszám 400. *Valószínűleg:* 40. Újszékely. Lélekszám 364. 41. Alsóboldogfalva. Lélekszám 466. *VI. Udvarhelyi egyházkörből:* *Valószínűleg:* 42. Székelymuzsna. Lélekszám 307. *VII. Felsőfehéri egyházkörből:* 43. Alsórákos. Lélekszám 483. 44. Datk. Lélekszám 573. 45. Fogaras. Lélekszám 241. 46. Olthévíz. Lélekszám 966. 47. Ürmös. Lélekszám 1036. 48. Segesvár. Lélekszám 652. 49. Nagyszében. Lélekszám 519. *VIII. Háromszéki egyházkör:* 50. Brassó. Új felekezeti iskola engedélyezve 2 tanerővel. Lélekszám 2167. 51. București. Lélekszám 610. — E kimutatás szerint 51 egyházközség maradt román kormányzat alatt álló területen. Nehány község hely-

zete még mindig vitás. A túlmaradt lélekszáma csaknem 30.000 lélek, ha a korábbi népszámlálási adatokat nézzük. Azonban az átalakulás alkal, mával sokan átjöttek magyar területre és így a túlmaradt hittestvéreink pontos számát csak az évvégi népszámlálás fogja megállapítani.

Bábanövendékek és övönök felvétele. A m. kir. Hadsereg Katonai Közigazgatási Csoport vezetője Marosvásárhelyről 1046—1940 k. közíg. sz. alatt aláírásával, az alábbi átíratot intézte a Püspökséghez: „Felkérem, hogy a létesítendő *marosvásárhelyi bábaképző tanfolyamra* az egyházközségek útján jelentkezőket gyűjteni és a jelentkezők nevét, lakáscímét, korát, vallását, anyanyelvét, nyelvtudását, iskolai végzettségét velem tudatni méltóztassék. Felveendőek lennének 30 éven aluli, 4 középiskolát, vagy legalább 6 elemi végzett megbízható nő. A felvételi feltételek és költségek az intézet létesítésének előmunkálatai után pályázati hirdetményben közöltnak. Szíveskedjék egyben felhívni a hívek figyelmét arra, hogy aki *övönői megbízást óhajt*, kérje azt az illetékes katonai parancsnokságtól. Ha elhelyezkedni nem tudott, jelentse be az I. hadsereg katonai közigazgatási csoport közegészségügyi előadójánál, Marosvásárhely, Városháza, I. emelet 75.“ A fenti átírat alapján felhívom egyházközségeink lelkészeit és tanítóit, hogy mindkét tárgyban hívják fel híveink figyelmét és vállalkozás esetén legyenek segítségükre. Kolozsvár, 1940 október 10. Püspök helyett: *Dr. Kiss Elek*, egyh. főjegyző.

A tanítói karban a területváltozás óta a következő változások történtek. Kinevezést nyertek: Eördög Ilona Vadad; Dobos Sándor Nyárádszentmárton; Bustya Sándorné és Ádám Zoltán Csíkfalva; Balogh Samu Búzaháza; Kovács Domokosné és Török Elek Nyárádgálfalva; Fekete József Kisadorján; Vetési Erzsébet Nyárádszentlászló; Kovács Pál és Ifjú Pethő Kálmán Nyomát; Nagy Ferenc Szentháromság.

A kolozsvári Unitárius Kollégium a bécsi döntés után a menekültek nagy sokaságának adott helyet. Ez intézetben helyezkedtek el a különböző irodák, a Magyar Párt irodája, a menekültek ügyét rendező több más iroda és szervezet, úgy, hogy az intézetben alig lehetett mozogni a nagy tolongás miatt. A frontarcosoknak pedig a leányiskola helyisége szolgált iroda- és gyülekező helyül. Nemcsak intézeteink, épületeink, hanem egyházi embereink és szívesen állottak a menekültek ügyének szolgálatára. Legnehezebb feladat Dr. Fikker János dékánnak jutott, aki az élelmezés-ügy nehéz feladatát vállalta s ebben tevékenykedik ma is. — A kolozsvári unitárius főgimnázium megnyitó ünnepélye csak október hó 20-án történhetik meg, mert a több tízezer menekült és másoknak a kollégium épületében való elhelyezése miatt annyi rongálódás állott elő, hogy az intézetet nem lehetett korábban rendbe hozni. A Teol. Akadémia is ez időben kezdi meg az évet.

A székelykeresztúri unitárius téli gazdasági iskolába beiratkozni szándékozó gazdái fjak jelentkezzenek folyó év október hó 1-ig az igazgatóságnál felvételi kérés útján vagy személyesen. A beiratkozáshoz szükséges iratok: 1. anyakönyvi kivonat; 2. állampolgár

sági bizonyítvány; 3. iskolai bizonyítvány; 4. vagyoni bizonyítvány; orvosi bizonyítvány, erkölcsi bizonyítvány úgy a szülőkről, mint a tanulóról. Az iskolába beíratkozhatik minden olyan gazdaitjú, ki a 14 évet betöltötte és legalább 4 elemi osztály végzettsége van. Túl jelentkezés esetén 14—18 évesek előnyben részesülnek. Bővebb felvilágosítást készséggel nyújt a Gazdasági Iskola Igazgatósága Székelykeresztur, Udvarhely vármegye.

Magyar tanítók figyelmébe! Az Erdélyi Magyar Tanítók Otthonába való felvételért minden közép- és főiskolás magyar tanítóleány folyamodhatik és pedig e hirdetés megjelenése után azonnal. Legfennebb 50 tanuló felvételére van férőhely. Elsősorban tanítógyermekek kérését vesszük figyelembe, de üres hely esetén nem tanítóleányok is felvétetnek. Otthon=díj (lakás, fűtés, világítás, mosás, étkezés) havi 40 pengő, ezen felül orvosi díj évi 5 pengő. Minden leány hozzon magával ágyneműt, lehetőleg 3 húzattal, a szükséges fehérneműt, ruházatot, törülközőt, mosdótálat lábmosásra. Hozzon mindenki evőeszközt, szájmosó és cipőtakarító készletet. A felvétel iránti kérés az Erdélyi Magyar Tanítók Leányotthona Igazgatóságához, Kolozsvár, Rákóczi=út 2. sz.-ra küldendő. Bővebb felvilágosítással az igazgatóság szolgál. Megjegyezzük, hogy az Otthon a városi Sétatér mellett, igen egészséges helyen van. Felügyelőbizottság.

Kérelem. Felkérjük azokat az olvasóinkat, akik a román kormányzat alatt levő területekről magyar területre jöttek át, szíveskedjenek új címökről kiadóhivatalunkat értesíteni, hogy a lapot továbbra is küldhessük.

Ferenc József: A Duna-Tiszamenti Unitárius Egyházkör. Képes krónika. Érdekes és vonzó módon megírt és egybeállított tájékoztatás a Duna-Tiszamenti Egyházkör létrejöttéről, fejlődéséről és mai helyzetéről. A kis füzetet több arc- és csoportkép, templomok és más intézmények képe díszíti. Az eleven irállyal megírt krónika hasznos tájékoztató a Duna-Tiszamenti unitárius életről. Már azért is nagyon értékes, mert megjelenése fontos események beteljesülésekor történt.

Budapesti tagtársainkat kérjük, hogy a díjakat méltóztatásuk ezután is *Ujvári László* p. ü. tanácsos úrhoz (Budapest, Karap= u. 10. sz.) fizetni be, aki szíves volt továbbra is vállalni D. F. E. egyleti és előfizetési ügyek rendezését.

Budapesten a János Zsigmond emlékünnepélyt az ottani D. F. Egylet október hó 18-án tartja meg. Megnyitót mond *báró Daniel Gábor dr.* elnök, az ünnepi beszédet P. Szentmártoni Kálmán tb. igazgató, kolozsvári főgimnáziumi tanár, János Zsigmond életrajzának történetírója tartja. Józan Miklós püspöki vikárius pedig „Négyszáz év emlékezete” című alkalmi ódáját adja elő.

Az Országos Protestáns Napok főünnepségei október hó 30-án és 31-én lesznek. Az ezévi Protestáns Napok Erdély visszatérésének és a vizsolyi Biblia 350 éves évfordulójának a jegyében tartatnak meg ünnepélyes keretek között. Az ünnepségek október 27-én kezdődnek *dr. Raffay Sándor* evangélikus püspök rádió-prédikációjával. Október 29-én este 1/2 7 órakor a Protestáns Napok nagy rádió-előadását *dr. Makkai Sándor* volt erdélyi református püspök,

egyetemi tanár tartja „Mit jelent Vizsoly a magyar kultúrában“ címmel. A Vigadóban tartandó nagyszabású Reformáció emlékünnepevényen az ünnepi emlékbeszédet *dr. Iavaszy Sándor*, kolozsvári theologiai tanár, református püspökhelyettes mondja. A Városi Színházban rendezendő protestáns irodalmi és művészeti estén a bevezető beszédet *dr. Ravasz László* református püspök mondja, mely után irodalmunk és művészetünk nagynevű protestáns kiválóságai szerepelnek. Október 31-én a magyar rádió szokás szerint unitárius istentiszteletet is kapcsol. Ez alkalommal szolgál elsősorban a hazatérés óta erdélyi lelkész a budapesti unitárius templom szószékén rádióközvetítéssel. Józan Miklós püspöki vikárius *dr. Varga Béla* püspökünket kérte fel a szolgálat végzésére, aki gyengélkedése miatt nem vállalkozott, s megbízása folytán *dr. Kiss Elek* püspökhelyettes, egyházi főjegyző végzi a szolgálatot a Koháry-utcai templomban d. e. 11 órai kezdettel. A vidékről felutazó résztvevők a vasúti igazolványok megváltása ellenében 50%-os vasúti kedvezménnyel mehetnek a II. Országos Protestáns Napokra.

Erdély egy részének visszatérével több unitárius főember nyert kiválóan fontos megbízatást Kolozsvárt. Nevezetesen *Dr. Kelemen Béla* Kolozsvár rendőrfőkapitány-h. lett, *Dr. Benczédi László* a Magyar Nemzeti Bank főellenőre a pénzbevéltésnél, *Péter László* afia pedig a közigazgatásnál nyertek kiváló megbízatást.

A Magyar Rádió havonta egyszer unitárius istentiszteletet is közvetít a budapesti Koháry-utcai templomból. Október hó 31-én d. e. 11 órakor *dr. Kiss Elek* püspökhelyettes, egyházi főjegyző; november 10-én d. e. 9 órakor *Barabás István*; december 3-án d. e. 9 órakor *Józan Miklós* püspöki vikárius végzik a szolgálatot.

A gyermekek vallásáról, a házasságkötésről és áttérésről szóló törvények és eljárások, mint általában a többi törvények is további intézkedésig — ami valószínűen a katonai kormányzás idejéig tart — román megszállás alól felszabadult területeken még az eddig érvényben levő, azaz a román törvények maradnak. Felhívjuk erre lelkésztársaink figyelmét. A magyar törvényekről a gyermekvállalásról, házasságkötésről és áttérésekről illetően kitűnő tájékoztató cikknek vagyunk birtokában *Barabás István* budapesti lelkész tollából. Ezeket a félreértések elkerülése okából nem most, hanem az érvénybelépésük idején közöljük.

Imaházmegnyitó ünnepély a kolozsvári Bulgária-telepen.

Kolozsvár külvárosában ismét jelentős lépéssel haladt előre a misszió ügy. Szeptember 22-én d. u. 4 órakor az új imaházat, melyet Fazakas János gépkocsivezető afia színéből építettek át szép és alkalmas imaházzá, megható ünnepséggel keretében avatták fel magasztos céljának. Az ünnepélyen jelen volt a környék lakossága rendkívül nagy számmal úgy, hogy a terembe nem is fért be mindenki, de jelen voltak az egyház vezetőségéből is többen *Dr. Kiss Elek* főjegyző, püspökhelyettes vezetésével, mint *Dr. Fikker János* dékán, *Simén Domokos* teol. tanár, *Ürmösi József* püspöki titkár, *Hadházy Sándor* pénztáros, *Gálffy Zsigmond* kollégiumi igazgató, *Benczédi Pál* szerkesztő, *Ürmösi Károly* tb. esperes, *Erdő János* és *Nagy Ferenc* lelkészek, *Pálffy László* főgondnok stb. Az istentiszteleten buzgó imát Nagy

Ferenc, egyházi beszédet Ürmösi Károly esperes tartott. Ezután Dr. Kiss Elek főjegyző püspökhelyettes az egyház nevében beszélt, méltányolva a híveknek és lelkészeknek buzgó, áldozatkész törekvéseit és eredményeit. Végül Nagy Ferenc lelkész ismertette a külvárosi egyházi mozgalmat s az építés körüli tevékenységet és áldozatot. Bulgária telepen éppen mint az Irisz-környéken hajlékot teremtett az unitárius buzgóság és áldozatkészség. Az imaház létesítésére a következő adományok folytak be: 1. Az Egyház Jóságfelügyelőssége 600 drb téglát adományozott kb. 600 lei értékben. 2. Bán Péter afia fuvar 420 lei értékben. 3. Kiss Lajos építésmester anyagot adott 1000 lei értékben, 4. Petri János fuvar 240 lei értékben. 5. Szabó Józsefné és Özv. Kipros Józsefné 50—50 lei értékű munka adományával, úgyszintén Petri Andásné, Boronkai Albert és neje, Farkas Jenőné, Berki Józsefné és más bulgáriatelepi hívek áldozatáhozó dolgos kezükkel.

Erdélyi képviselők között, kiket megbíztak a budapesti képviselőházba, négy unitáriust is találunk. Ezek: Botár István, Dr. György József, Dr. Mikó Imre és Dr. Székely Ákos. Sok szerencsét és sikert kívánunk.

Kérelem. Felkérjük lelkészársainkat, akik ezt még nem tették meg, hogy egyházközségükben az Unitárius Közlöny előfizetési árát és a tagsági díjakat szíveskedjenek begyűjteni és alkalmas módon a pénztárba juttatni. — A magyar posta szabályai szerint 8 oldalnál terjedelmesebb lap csak átkötő címszalaggal küldhető. Az ilyenekkel még nem készülhettünk el, mert még nem ismerjük az átalakulással szervezett új postákat és a városok magyar utca neveit. Ezért minden egyházközségben a régi címzéssel ellátott lappéldányokat a lelkészi hivatalnak küldöttük, azzal a szíves kérelemmel, hogy szíveskedjenek azokat a címzetteknek juttatni. A jövőre elkészülünk a rendes címszalagokkal s akkor nem terheljük ezeket a lelkészársainkat, akik nem kívánják, hogy a lap az ők címére menjen. — A naptár, mint a többi erdélyi magyar naptár, egy kis késéssel fog megjelenni. Kérjük ezért szíves türelmüket. A szerkesztőség.

10 Pengő jutalomban részesíti Szabó Lajos őrnagy (Kömárom, Frigyes főherceg laktanya) azt, aki Bölöni Szabó Mózes unitárius vallású, 1795. IX. vagy X. hóban Bölönben született, gazdasízt, Benedek Anna ev. ref. vallású hajadonnal 1829-ben, vagy akörüli években megkötött házasság nyomára vezet, illetve kinek útmutatása alapján e házasság házasságlevele beszerezhető.

Nyugtázás. Az egylet pénztárába június 21-től október 9-ig *tagsági díjakat* betizedték: Varga Lajos Zilah, Özv. Macskási Lajosné, Német István Kolozsvár, Filep Andor Ikland, Kovács Domokos Nyárádgálfalva, Csongvay Lajos Nyárádszentlászló, Keresztesi Dénes Szabéd, Benedek Mihály Székelykál, Müller Ernőné, Gál Lajos, Vass Dénes Marosvásárhely, Nagy Dénes Alsójjára, Székely Sándor Csegez, Bendz Béla Kövend, Weress Béla Petrozsény, Árkosi Tamás Sinfalva, Gálfi András Szentmihályfalva, Gál Gyula Toroczkószentgyörgy, Nagy Domokos Verespatak, Kökössy Kálmán Mészkö, Lőfi Öljön Bölön, Benedek Gábor Kököss, Bölöni Vilmos Kolozs, Antonya Mihály Magyarszovát, Török Mihály Alsórákos, Kelemen István Felsőrákos, Gálfi Elek Nagyszében, Fekete Lajos Ürmös, Bálint Albert Gyepes, Simén Domokos Homoródalmás, Kiss Jenő Homoródkeményfalva, Végh Mihály Homoródújfalva, Bálint Öljön Homoródkarácsonyfalva, Pap Ferenc Homoródszentpéter, Kövári Jakab Kénos, Bede Emil Recsenyéd, Lőrinczy János Bor-

